

Usporedba njemačkih i hrvatskih crkvenih popjevaka

Mato Leščan, Frankfurt

(Nastavak)

Naš tekst je od poznatog pjesnika isusovca Milana Pavelića. Pjesnički i teološki je vrlo vrijedan.

Tekst glasi:

Gospodin slavno uskrsnu, Aleluja
Na ljudsku sreću beskrajnu, Aleluja.
On slavno svrši ljuti boj, Aleluja...
Od grijeha spasi narod svoj, Aleluja
Ko janje na križ prubit bi, Aleluja
Na križu davla pobijedi. Aleluja
Ko cio raj mu srce sja, Aleluja...
I sve nas milo ogrijeva. Aleluja...
Sveđ hvala Kristu uskrsnom, Aleluja...
Nek ječi zemljom spasenom. Aleluja.

Budući da se u njemačkoj pjesmarici *Gotteslob* spominje da melodiya potječe iz Češke (böhmische Brüder, 15 st., kod Michaela Weise 1531.) nije isključeno da je odande i k nama došla. Pjesma se vrlo rado i s veseljem pjeva. J. S. Bach također taj koral donosi u *Orgelbüchleinu* pod naslovom *Erstanden ist der heil'ge Christ*. U *Cithari Octochordi*, gdje je pjesma donesena najprije u latinskoj verziji pod naslovom *Surrexit Christus hodie*, tekst je sličan onome što ga navodi Bäumker na str. 516.

BÄUMKER:

Surrexit Christus hodie.

1. »Surrexit Christus hodie.«
2. »Mortem qui passus corpore.« (pridie.)
3. »Mulieres ad tumulum.«
4. »Album videntes angelum.«
5. »Discipulis hoc dicite.«
6. »Paschali pleno gaudio.«
(In hoc paschali gaudio.)

CITHARA:

*Surrexit Christus hodie,
humano pro solamine.
Mortem qui passus pridie,
Miserrimo pro homine.
Apparens primo Mariae,
Matri suae praedilectae.
Tandem apparens Mariae,
Poenitenti Magdaleneae.
Petro dehinc, et coeteris,
Apparuit Apostolis.
Mulieres ad tumulum
Dona ferunt aromatum.
Album cernentes Angelum
Annuntiantem gaudium.*

PR. 15

Go - spodin sla - vno u - skrsnu, A - le - lu - ja, A - le - lu -
ja. Na ljud - sku sre - ću beskrajnu. A - le - lu - ja.

Napjev se nalazi i u *Pavlinskoj pjesmarici* u nešto izmijenjenom obliku (dosta sličan prvoj njemačkoj verziji iz *Münchener Gesangbuch 1586*. (Pr. 15^b, 15^c))

PR. 15^b

Er - stan - den ist der heil - ige Christ, Al - le - lu - ia,
Sur - rex - it Chris - tus ho - die, Al - le - lu - ia,
Der al - ler Welt ein trö - ster ist, Al - le - lu - ia,
Hu - ma - no pro so - la - mi - ne, Al - le - lu - ia.
Al - le - lu - ia, Al - le - lu - ia, Al - le - lu - ia, Al - le - lu - ia.

PR. 15^c

Sur - re - xit Chris - tus ho - die, Al - le - lu - ia - - -
hu - ma - no pro so - la - mi - ne Al - le - lu - ia.

Hrvatski tekst, starija varijanta, opširniji je nego latinski i donosi opet cjelovit opis događaja poslije uskrsnuća. Ovaj koral se rado pjeva i ne može se zamisliti Uskrs bez tog napjeva, slično kao što je kod Nijemaca popularan *Christ ist erstanden*.

Od drugih pjesama koje su vrlo slične napomenut ću broj 580 (Ave Maria), koja je kod nas poznata kao adventska pjesma br. 98 Evo ide čas.

Tekst glasi:

Evo, ide čas, kad minut će jad:
jer zore sja već kras, već blizu naš je spas;
nek svak se raduje njemu sad.

Divni, jaki Bog, to naziv mu svet,
u njega sva je čast, u njega sva je vlast.
I njemu klanjat se sav će svijet.

U taj sveti čas svak pjevat će kraj, jer mjesto ljuti jed, svud slatki teč će med. I svuda zasjat će sunca sjaj.

Tebi slava stog, o Marijo, vijek, ti rastjerat ćeš noć, od tebe spas će doć — i našim bolima dati lijek.

Tekst je u biti sličan s njemačkim. U *Cithari* se ova popijevka nalazi u sva tri izdanja (1701., 1723., 1757.), i to u latinskoj verziji: Ave Maria — tu Stella i u hrvatskoj: Ave Maria — tak angel Mariju. Kasnije se nalazi u mnogim crkvenim pjesmaricama. U njemačkoj pjesmarici *Gotteslob* nema podataka o autoru, samo se navodi da i tekst i melodija potječu iz 1617. g. (Pr. 16) Po Kniewald: Himnodija . . . Kulturno-povijesni zbornik, str. 379. popijevka se nalazi u zbirci *Cantus Catholici* 1674. g. Tekst latinskog predloška iz *Cithare* vjerno se podudara sa smislom njemačkoga teksta iz Paderborna (osim zadnje strofe.) Hrvatski tekst iz *Cithare* slijedi smisao latinskog teksta. U hrvatskom tekstu je zadnja strofa podudarna sa zadnjom strofom u njemačkom tekstu.

Hvala ti budi Bog otecz sveti: koiszi nakinchil, Mariu odichil: day dasze szvet ov bu zvelichil.

PR. 16

A-ve Ma-ri-o gra-ti-a ple-na. So grät' der
En-gel die Jung-frau Ma-ri-o da er von dem Herrn die Botschaft bracht.

Steta je da se ova lijepa popijevka u zadnje vrijeme rjeđe pjeva.

»Napjev je ostvaren u dorskom načinu, opseg mu je oktava (d₁ — d₂), može se podijeliti u tri glazbena retka, nota finalis je na tonici dorskog načina (d₁). Zahvat redaktora CO III (povišeni 7. stupanj dorskog) nije promijenio tonalni ugođaj napjeva (prema riječima M^o Izaka Špralje).

Vjenceslav Novak u svojoj pjesmarici: *Staro-hrvatske crkvene popijevke*, Zagreb, 1891, 19. str.) je popijevku ritmizirao u trodobnoj mjeri, upotrijebivši riječi iz CO (prilagođene ondašnjem književnom jeziku). Ova verzija je vrlo slična njemačkoj. (Pri 17)

PR. 17.

Zdravo Ma-ri-jo mi-lo-sti pu-na, tak' Ma-ri-
ju an-del po-zdravlja De-vi-cu, po-ni-
znu Be-zju slu-zbe-ni-cu.

Kasnije je Franjo Dugan popijevku ritmizirao na ovaj način (Hrvatska crkvena pjesmarica 1919, 32). (Pr. 18)

Po riječima Izaka Špralje, u čemu se slažem s njime, »ritmičko rješenje koje je priređeno uz riječi *Evo ide* čas ne čini se boljim od onoga koje je priredio Vjenceslav Novak. S druge strane ne namće se ni jedno rješenje koje je moguće dosljedno provesti kroz cijeli napjev . . .«

PR. 18

E-vo i-da čas, kod mi-nut' će jad; jer zo-ra
sja već kras, već bli-zu nas je spas; nek svak' se
ra-du-je nje-mu sad.

Što se tiče ritmizacije koju predlaže Špralja, bolja je njegova druga varijanta, vidi primjer 19.

PR. 19

A-ve Ma-ri-a gra-ti-a ple-na! Tak' an-gel Ma-ri-
ju po-zdravlja De-vi-cu po-ni-znu Be-zju slu-zbe-ni-cu.

koju bih ja još malo promijenio i približio govornom ritmu originala. Treći takt imao bi promijen-

ljivi ritam (odnosno), da može odgovarati svim strofama teksta. (Pr. 20)

PR. 20

A-ve Ma-ri-a gra-ti-a ple-na, tak' an-gel Ma-ri-ju po-
zdravlja De-vi-cu, po-ni-znu Be-zju slu-zbe-ni-cu.

Isto tako vrlo je slična marijanska pjesma »Ave Maria klare« br. 581 s našom pjesmom *Zdravo budi Marijo, prejasna zornice*. Ta je pjesma bila vrlo omiljena kod marijanskih, adventskih misa-zornica. Danas se ona rjeđe pjeva. (Pr. 21, 22)

PR. 21

Zdravo bu-di Ma-ri-jo, pre-ja-sna zornice,
is-to-nog bez grijeha za-če-ta Dje-vi-ce. Te-
be je vječni Bog o-da-bno od vje-ka za-ro-dost
pu-ka svog.

PR. 22

A-ve Maria kla-re, du lich-ter Morgen stern! Du
bit ein Traud für-wahre des Him-mels und der Ert, er wält von
E-wig-keit, zu sein die Mutter Got-tes zum Trost der Christen-heit

(Nastavak slijedi)